

Museu de Ciències Naturals de Barcelona

Centre de Documentació

Memòria 2009

SUMARI

1. Presentació	3
2. Processos estratègics.....	4
2.1 Projectes anuals	4
2.2 Pressupost	4
2.3 Desenvolupament de la col·lecció	5
2.4 Cooperació interbibliotecària	8
2.5 Personal	8
2.6 Difusió	9
3. Processos clau – productes.....	10
3.1 Guia de lectura	10
3.2 Noves adquisicions.....	10
4. Processos clau – serveis	10
4.1 Informació i atenció al públic.....	10
4.2 Préstec	12
4.3 Reproduccions.....	14
4.4 Club de Lectura	17
5. Processos de suport.....	17
5.1 Manteniment de la web.....	17
5.2 Distribució de les publicacions del Museu	17
5.3 Conservació i emmagatzematge	17
5.4 Procés del fons documental	18
6. Arxiu	18

1. PRESENTACIÓ

El 2009 ha estat l'any en què ens ha tocat trencar esquemes i inèrcies i creure que una altra realitat és possible. La tan anhelada biblioteca de divulgació finalment es materialitzarà en l'edifici del Fòrum, comunament denominat Espai Blau, a començaments del 2011, quan s'inaugurarà aquest nou equipament. Fa anys que anem comentant la conveniència de disposar d'una secció destinada al públic infantil i juvenil que satisfaci les seves necessitats d'oci i formació. El projecte que hem començat a elaborar va encara més enllà perquè pretén dotar la **Mediateca** d'una dimensió informacional-digital, audiovisual, multimèdia i multicultural.

Pel que fa al Centre de Documentació, si bé la Biblioteca reproduceix, amb lleugeres oscil·lacions, el comportament dels darrers anys, en canvi l'Arxiu ha experimentat una sensible millora. La documentació històrica de l'Institut Botànic es troba correctament ordenada, identificada i conservada, s'ha elaborat el quadre de classificació i ha començat a ser descrita en el CIRBIC, el catàleg de les biblioteques del CSIC. D'altra banda, quant al Museu de la Ciutadella, hem creat també el quadre de classificació de l'Arxiu fotogràfic i la Col·lecció Local i hem treballat en la classificació i ordenació dels fons i en la conservació i restauració dels suports més delicats.

El 2009 no només hem tingut present la botànica en les accions dutes a terme en l'Arxiu. Ha quedat enllestida la restauració de les 8 obres en més mal estat de la col·lecció Salvador, ens hem ocupat del préstec interbibliotecari per als tècnics de l'Institut i el Jardí i hem gestionat l'adquisició dels llibres de consulta i les revistes que ens han demanat, d'acord amb la partida pressupostària destinada. Tot i així, ens hauria agradat tenir-hi una relació més fructífera, cosa que no ha estat possible per la manca del bibliotecari del CSIC.

Considerem un encert la decisió de mantenir el bibliotecari extern, perquè suposa un reforç molt valuós, així com el continuat creixement del pressupost. I celebrem plenament l'inici de la redacció del Pla Estratègic i l'engegada del blog privat del Museu, que valorem com a una bona oportunitat de millorar la comunicació interna.

Com a fets negatius reiterem, una vegada més, la falta de personal qualificat, que comporta que no puguem emprendre actuacions adreçades a ampliar i millorar els serveis. De la mateixa manera, l'insuficient reconeixement, a efectes de categoria laboral, de la responsabilitat que exercim, ens decep profundament. I d'altra banda, lamentem la precària cobertura de les necessitats del Centre de Documentació en matèria d'informàtica. Aquest any, això ens ha fet perdre moltes hores de treball.

Quant als reptes -a hores d'ara ja podríem qualificar-los d'històrics- que tenim pendents d'afrontar (posada en marxa del sistema de gestió documental del Museu, catalogació de l'Arxiu fotogràfic, digitalització de diverses col·leccions...) quedaran ajornats fins al 2011. El pla de treball per a l'any vinent se centrarà en l'organització de la Mediateca del Museu de Ciències Naturals de Barcelona.

2. PROCESSOS ESTRATÈGICS

2.1 Projectes anuals

Enguany, en el projecte estable que descriu i garanteix el funcionament del Centre de Documentació (increment i processament dels fons, difusió, etc) hem inclòs la millora dels arxius i la digitalització, conceptes amb els quals ja feia anys que hi treballàvem, però com a nous projectes.

Així doncs, el 2009 hem plantejat un únic projecte, l'estable titulat **Funcionament i activitats del Centre de Documentació**.

2.2 Pressupost

El pressupost gestionat ha estat de 107.475 €. L'increment respecte al 2008 ha estat del 13,28 %.

Pressupost 2009	107.475 €
Adquisició monografies	13.775
Enquadernació	3.000
Subscripcions	14.000
Club de lectura	1.000
Guia de lectura	1.800
Documentalista	54.000
Digitalització	14.500
Formació	1.900
Col·lecció local	500
Difusió i diversos	3.000

Dins el capítol de subscripcions, a més de les revistes, s'hi compten les quotes d'associació del Museu a diverses organitzacions.

Ingressos

Hem tingut uns ingressos de 46.038,80 €, la major part dels quals es quantifiquen com a indirectes, és a dir, els diners que ens hem estalviat per documents i serveis obtinguts sense cap cost.

Directes

Fotocòpies + PI	777'80
-----------------	--------

Indirectes

Donatius + intercanvi monografies	2.851
Donatius + intercanvi revistes	39.000
Obtenció gratuïta de documents	3.409'60

L'increment dels ingressos respecte al 2008 ha estat del 4,15%. Han augmentat remarcablement els ingressos directes per fotocòpies i PI i els indirectes per obtenció gratuïta de documents, però han disminuït els indirectes per monografies ingressades ja que el 2008 vam registrar el donatiu de la col·lecció Ayguadé de taxidèrmia.

2.3 Desenvolupament de la col·lecció

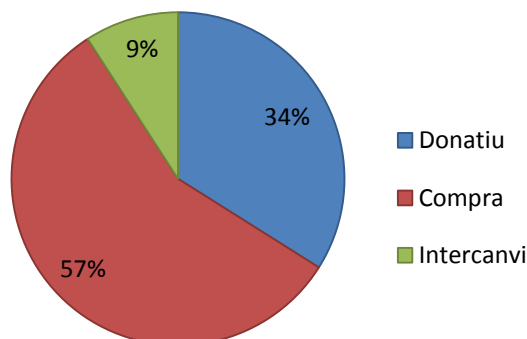
Monografies

Registres a 31/12/2009: **13.026**

Increment 2009: **274**

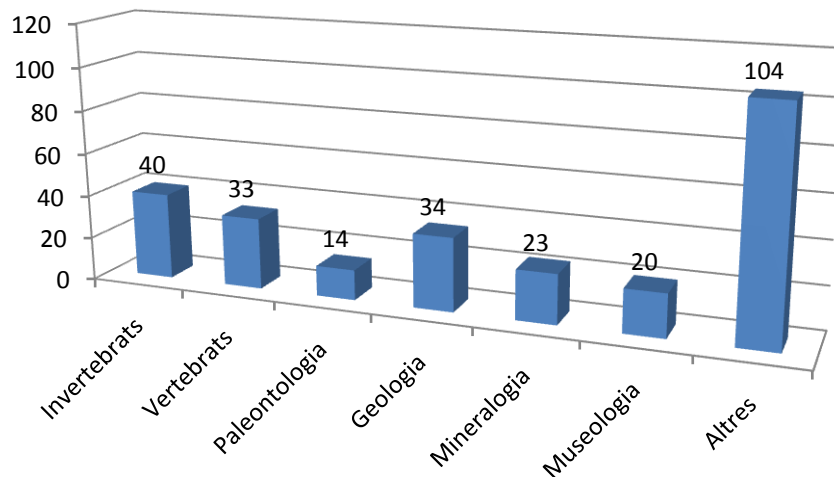
Procedència	2009
Donatiu	93
Compra	156
Intercanvi	25
TOTAL	274

Procedència dels nous registres

Matèries	2009
Invertebrats	40
Vertebrats	33
Paleontologia	14
Geologia	34
Mineralogia	23
Museologia	20
Altres	104
TOTAL	274

Matèries dels nous registres

Observem que s'incrementa l'oferta de ciutadans de cedir al Museu les seves col·leccions (llibres, vídeos, diapositives...) Això suposa una càrrega de feina perquè hem de comprovar què ens interessa realment incorporar a la col·lecció i d'altra banda, refusar el que no volem. En aquestes ocasions, no és infreqüent haver de justificar detalladament i pacientment els motius del refús, davant l'estranyesa del donant.

Enguany destaquem el lot de 49 monografies d'entomologia i etologia donades pel Sr. José Manuel Diéguez.

I, com hem esmentat en la presentació, hem gestionat per primera vegada l'adquisició de monografies i revistes per a l'Institut Botànic i el Jardí.

Publicacions periòdiques

Registres a 31/12/2009	1.670
Increment 2009	23
Títols en curs	533
Subscripcions	33
Títols tancats	1.073
Referències	66

Amb el pressupost de subscripcions es paguen les quotes d'Associació del Museu a les següents organitzacions:

Internacionals:

- European Network of Science Centres and Museums (ECSITE)
- International Association of Sound and Audiovisuals Archives (IASA)
- International Council of Museums (ICOM)
- Alpine Gardener Association

Nacionals:

- Institució Catalana d'Història Natural (ICHN)
- Sociedad Geológica de España (SGE)

La pertinença a aquestes associacions ens dóna dret a rebre les publicacions periòdiques que editen.

Respecte a les noves incorporacions, hem iniciat 4 subscripcions: "Journal of Museum Education", "The Mediterranean Garden", "The Alpine Gardener" i "The Micromounting Magazine". I la Biblioteca del Muséum National d'Histoire Naturelle de Paris ens ha fet donació de diverses col·leccions de revistes franceses d'entomologia que a Espanya només té, tot i que parcialment i en microforma, la Biblioteca del Real Jardín Botánico. D'altra banda, hem donat de baixa una subscripció: la base de dades Bio One. El motiu és que la major part de les revistes que indexa es troben a la Xarxa de Biblioteques del CSIC i hem comprovat que l'ús que en fem no compensa el cost. També, en aquest apartat, ens sembla rellevant mencionar que hem perdut alguns intercanvis. L'American Natural History Museum, la University of Kansas i la Università di Genova han cancel·lat la tramesa de les seves revistes. Al·leguen la falta de regularitat dels nostres "Treballs" i de les "Monografies" i que les seves publicacions són de més qualitat que les nostres.

Mapes

Fons a 31/12/2009: **3.313**
 Increment 2009: **19**

Audiovisuals

Registres a 31/12/2009: **107**

Increment 2009: **29**

2.4 Cooperació interbibliotecària

Tenim signats **convenis de col·laboració** amb les següents entitats:

- Consejo Superior de Investigaciones Científicas (CSIC): Compartim catàleg i prenem part del préstec interbibliotecari.
- Instituto Geológico y Minero de España (IGME): A efectes de préstec interbibliotecari.

Participem en els següents **catàlegs col·lectius**:

- C17: pertanyent al Grup de Treball de Gestió de la Informació en Ciències de la Salut.
- Catàleg del Patrimoni Bibliogràfic de Catalunya
- Catálogo Colectivo del Patrimonio Bibliográfico Español

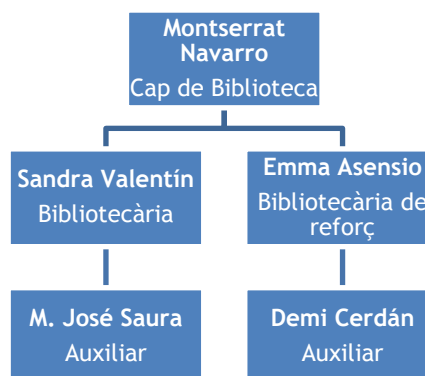
Les revistes del Museu es troben en el repositori cooperatiu RACO (Revistes Catalanes amb Accés Obert)

I col·laborem habitualment, sobretot pel que fa al préstec interbibliotecari, amb les següents institucions:

- Institut Català de Paleontologia
- Biblioteca General de l'Ajuntament de Barcelona
- Institut Català d'Ornitologia
- Museu Agbar de les Aigües
- Les biblioteques de museus de l'ICUB

Hem inscrit la Biblioteca en el *Directori de Biblioteques Especialitzades de Catalunya*.

2.5 Personal

Insistim que la bibliotecària de reforç juga un paper fonamental perquè comparteix amb les dues bibliotecàries les funcions pròpies de la gestió del Centre de Documentació, triplicades des que vam assumir els arxius i més diversificada des que una d'elles ha assumit tasques de direcció. Tot i així, reivindicuem la creació del lloc de treball de documentalista, que serà la figura que haurà de liderar el desplegament del sistema de gestió documental del Museu.

Fins al mes de juny ha estat treballant amb nosaltres la Yahue Liu, a través de Barcelona Activa. La seva tasca s'ha adreçat a l'organització i conservació de l'Arxiu Fotogràfic, tot i que degut a la manca inicial d'infraestructura i al retard en la recepció del material de treball, els primers mesos del contracte ha estat col·laborant en d'altres àmbits, com ara la conservació i retolació d'una col·lecció de mapes.

I fins al setembre, la Trini Prunera, amb un contracte del propi Museu, dedicada a ordenar, classificar i començar a descriure el fons documental històric de l'Institut Botànic.

Formació

El personal del Centre de Documentació ha assistit als següents cursos i jornades:

Conservació i organització de col·leccions fotogràfiques / Institut d'Estudis Fotogràfics. 3-5, 10-12 febrer 2009

We preserve Forum 2009 / European Initiatives in Digital Preservation, Digital Preservation Europe, We Preserve. 27 març 2009

Seminario de difusión y preservación / Greendata. 22 abril 2009

Desarrollo de habilidades directivas en unidades de información : cultura organizacional, comunicación, dirección y motivación / SEDIC. 16-17 novembre 2009

XI Jornadas de Gestión de la Información: servicios polivalentes, confluencia entre profesionales de archivo, biblioteca y documentación / SEDIC. 19-20 novembre 2009

2.6 Difusió

Han contribuït a fer difusió del Centre de Documentació les següents accions:

- 3 visites comentades a alumnes de 1r de la Facultat de Biologia de la UB
- La menció de la Biblioteca en els programes *La aventura del saber* de La 2 i *Einstein a la platja* de Barcelona TV.
- El préstec de llibres i documents dels arxius en les exposicions:
 - El Castell dels tres Dragons: de restaurant a museu de ciències naturals, de l'MCNB
 - Exploradors: aventura i biodiversitat, de l'MCNB
 - Darwin observador, de CosmoCaixa

3. PROCESSOS CLAU - PRODUCTES

3.1 Guia de lectura

Aquest any, hem editat número 6 de la col·lecció *Guies de lectura*, dedicat a la figura de Darwin i les expedicions científiques naturalistes. Aquesta guia constitueix un material complementari a la darrera exposició temporal que es pot visitar al Castell dels Tres Dragons.

3.2 Noves adquisicions

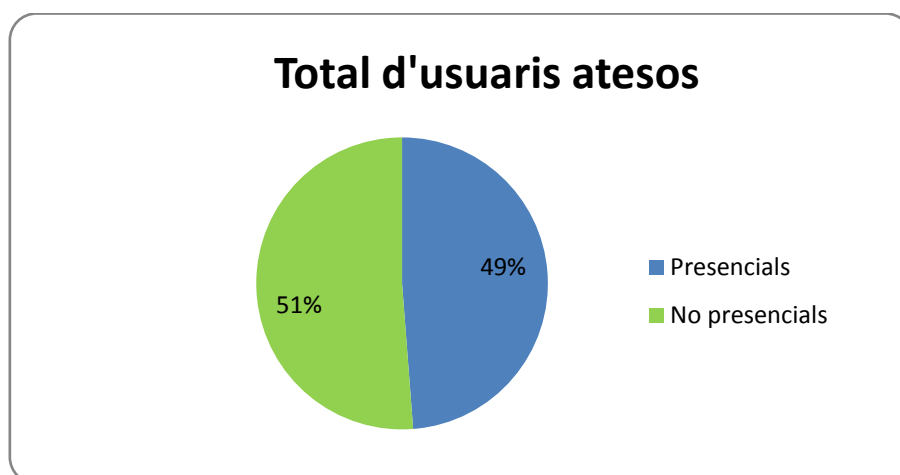
Les llistes de noves adquisicions es publiquen (versió impresa i electrònica) trimestralment i consisteixen en el recull de les cites bibliogràfiques dels documents incorporats a la col·lecció.

4. PROCESSOS CLAU - SERVEIS

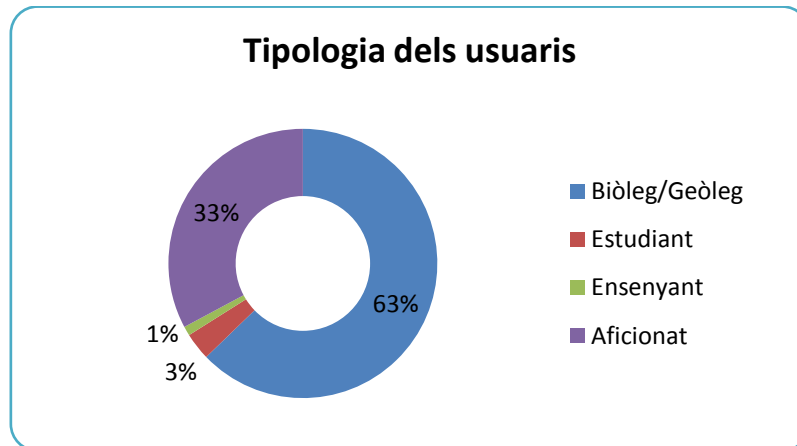
4.1 Informació i atenció al públic

Usuaris i consultes

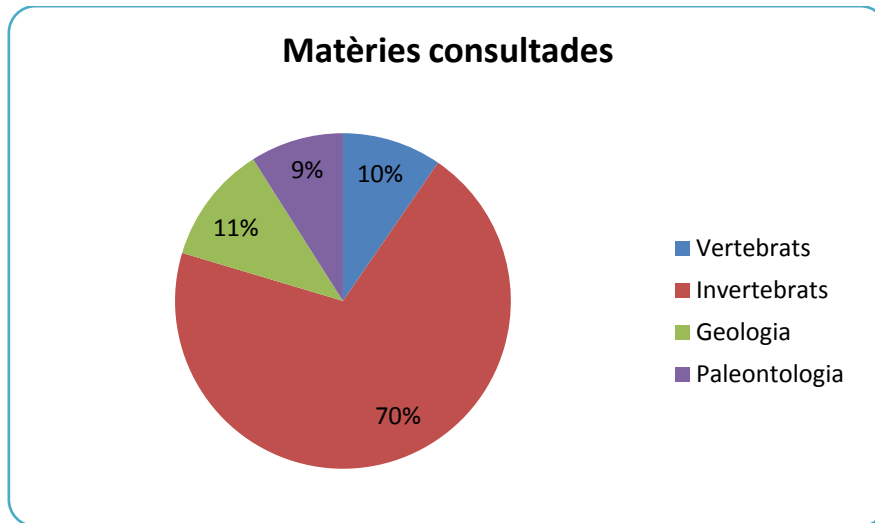
Lectors atesos	2009
Presencials	1.971
No presencials	2.069
TOTAL	4.040

Tipologia dels usuaris	2009
Biòleg/Geòleg	1.237
Estudiant	65
Ensenyant	22
Aficionat	647
TOTAL	1.971

Matèries consultades	2009
Vertebrats	320
Invertebrats	2.337
Geologia	380
Paleontologia	300
Mineralogia	476
Museologia	68
Arxiu	184
Altres	350
TOTAL	4.415

Respecte al 2008, els lectors no presencials han augmentat del 37 al 51%. Molts usuaris que abans venien al Museu ara prefereixen fer-ho via e-mail. Ho troben més còmode i es mostren satisfets de l'atenció rebuda.

Quant a la tipologia, estudiants i ensenyants han baixat força; presumim que és degut a la incompatibilitat d'horaris. Augmenten, en canvi, lleugerament els aficionats. En una organització com la nostra, amb usuaris força fidelitzats, és raonablement fàcil deduir-ne el motiu: alguns s'han jubilat recentment i venen molt més sovint.

Pel que fa a les matèries consultades, destaca l'augment dels invertebrats.

Les consultes a l'Arxiu es comptabilitzen, de moment, juntament amb les de la Biblioteca. De les 70 registrades l'any passat hem passat a 184.

4.2 Préstec

Préstec personal

Documents prestats a 31/12/2009: **1.911**

És el préstec que fem directament als usuaris des del Centre de Documentació. Des que el 2002 vam començar a oferir aquest servei, la demanda ha anat creixent regularment: en 8 anys, hem passat dels 274 als 1911 d'enguany. D'acord amb el Reglament, només deixem que surtin fora del Museu les monografies i els audiovisuals. Tant les revistes, com els documents d'arxiu, com els mapes estan exclosos de préstec. És un servei que valorem molt favorablement, tant pel grau de satisfacció dels usuaris com pel desenvolupament del procés mateix.

Préstec interbibliotecari

Transaccions realitzades a 31/12/2009: **1.920**

Quan atenem les peticions d'altres biblioteques, actuem com a **proveïdors** i quan som nosaltres que demanem documents a d'altres biblioteques estem fent de **clients**. Gestionem el préstec interbibliotecari amb procediments diferents segons cada modalitat i també portem el control estadístic per separat.

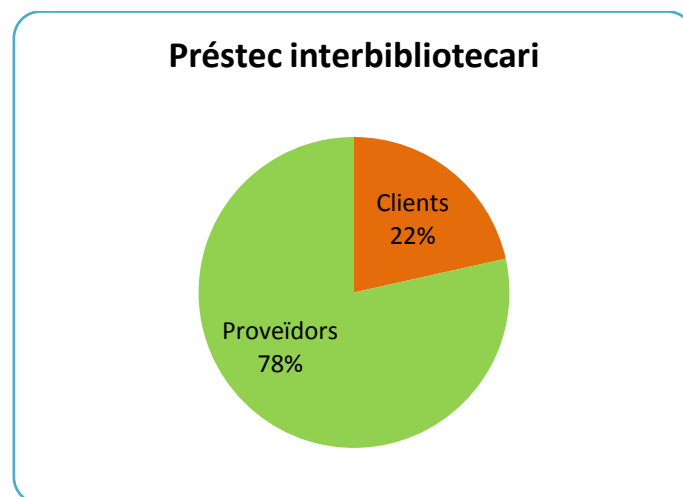
Documents gestionats com a **clients**: **413**

Documents gestionats com a **proveïdors**: **1.507**

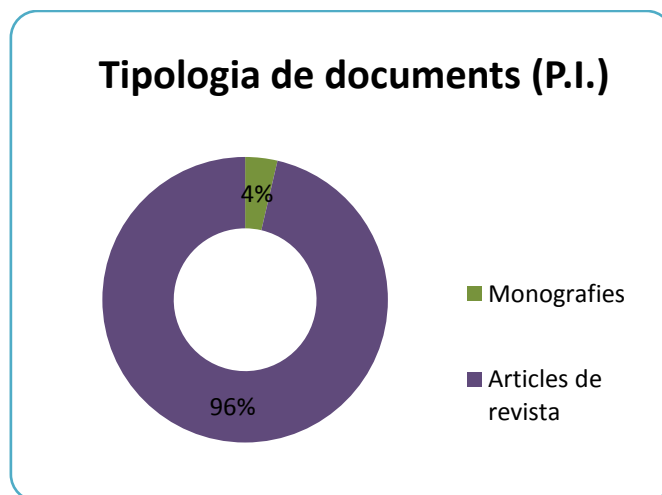
Monografies: **70**

Articles de revista: **1.850**

Préstec interbibliotecari	2009
Clients	413
Proveïdors	1.507
TOTAL	1.920

Tipologia de documents (P.I.)	2009
Monografies	70
Articles de revista	1.850
TOTAL	1.920

Respecte al 2008, hem triplicat el nombre de documents gestionats com a proveïdors (591 l'any passat davant dels 1.507 del 2009)

Ens satisfà comprovar que estem assolint els objectius que ens vam marcar quan vam engegar aquest servei: atendre més peticions que no pas fer-ne. Les conclusions que s'extreuen de l'estudi estadístic són les següents:

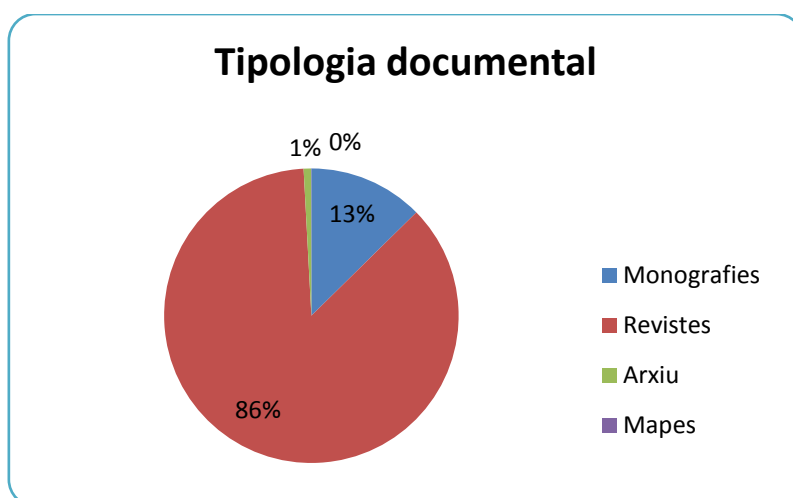
- Les nostres col·leccions tenen un bon grau de pertinença i idoneïtat. La major part de les peticions dels nostres usuaris les podem atendre amb documents del nostre fons.
- Hi ha una remarcable diferència entre les col·leccions de monografies i de revistes. Entre aquestes, tenim títols que no es troben en cap altra biblioteca.

4.3 Reproduccions

Durant el 2009 hem fet un total de **32.759** còpies (paper i pdf).

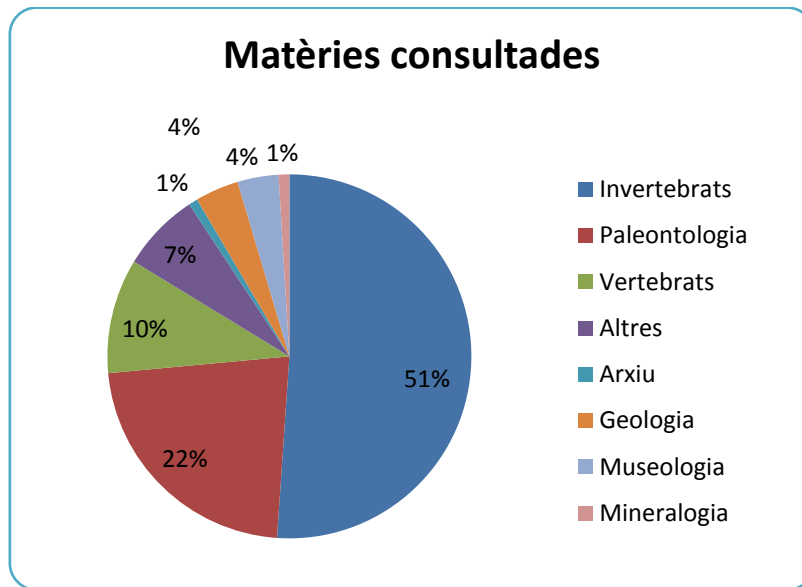
Tipologia documental

Tipologia documental	2009
Monografies	4.136
Revistes	28.347
Arxiu	265
Mapes	11
TOTAL	32.759

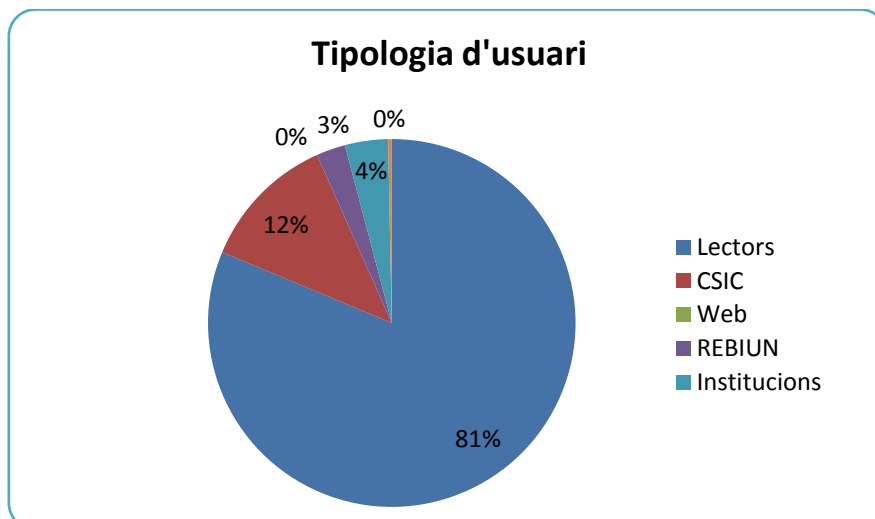
Matèries

Matèries	2009
Invertebrats	16.736
Paleontologia	7.350
Vertebrats	3.339
Altres	2.296
Arxiu	265
Geologia	1.267
Museologia	1.195
Mineralogia	311
TOTAL	32.759

Tipologia d'usuari

Tipologia usuari	2009
Lectors	26.630
CSIC	3.945
Web	0
REBIUN	838
Institucions	1.242
Internacional	104
TOTAL	32.759

Destaquem que durant el 2009 hem fet gairebé 15.000 còpies més que el 2008. Com hem vist quan hem parlat del Préstec, els nostres fons són molt consultats i reproduïts.

4.4 Club de Lectura

De l'organització d'aquesta activitat se'n farà càrrec, d'ara endavant, el Departament d'Activitats del Museu. La participació del Centre de Documentació consisteix a proposar títols i gestionar l'adquisició dels exemplars que es necessiten de l'obra escollida.

5. PROCESSOS DE SUPORT

5.1 Manteniment de la web

La web del Museu ha funcionat malament durant la major part de l'any. A finals d'any hem estrenat una nova versió, en principi més àgil, pràctica i infal·lible, però la part corresponent al Centre de Documentació es troba encara en construcció.

5.2 Distribució de les publicacions del Museu

La distribució de la major part dels exemplars de les publicacions editades pel Museu va a càrrec del Centre de Documentació perquè ens serveixen per obtenir-ne d'altres en intercanvi i així mantenir i incrementar la nostra col·lecció de publicacions periòdiques. La qualitat i grandària del nostre fons, a què ens hem referit en diverses ocasions al llarg d'aquesta Memòria, prové de les relacions d'intercanvi que la Biblioteca del Museu Martorell establí amb les institucions més rellevants de l'època.

El 2009 s'han distribuït les següents publicacions:

Animal biodiversity and conservation: Vol. 31 (2), vol. 32 (1) i vol. 32 (2)

Gestionar el mailing de l'intercanvi requereix una especial constància i atenció. La naturalesa de les dades que manegem és molt variable: canvis en les adreces, en el nom de les entitats, de periodicitats, títols, etc.

5.3 Conservació i emmagatzematge

Per assegurar la conservació de les revistes, i per refer els llibres malmesos per l'ús, hem gestionat l'enquadernació de 166 volums.

Descrivim en l'apartat de conservació la digitalització d'una important obra del nostre fons perquè, degut a la manca de capacitat del servidor municipal, comprenem que fora complicat i poc efectiu fer-ne la difusió. Es tracta de:

Cuvier, G. *Le règne animal distribué d'après son organisation : pour servir de base à l'histoire naturelle des animaux, et introduction à l'anatomie comparée*. Paris, Bruxelles : Fortin, Masson , Louis Hauman et Compe, 1836-1849

Hem fet digitalitzar els 22 volums de l'obra, 11 de text i 11 de làmines i n'hem obtingut 5.000 cares documentals en format i resolució TIFF a 300 dpi la còpia d'arxiu de preservació i en PDF a 150 dpi, i amb OCR per a la còpia de consulta. Conservem les imatges en dos discos durs (màster i còpia de seguretat).

S'han retolat 184 fulls de la col·lecció de l'Ortofotomapa de Catalunya 1:25.000 que guardem en arxivadors verticals.

Les actuacions dutes a terme en els materials d'arxiu es troben descrites en l'apartat 6 d'aquesta memòria.

5.4 Procés del fons documental

Degut als mesos que al llarg del 2008 vam estar sense connexió a Aleph, el programa del CSIC per a la catalogació, hem hagut d'incorporar al catàleg, a més dels documents ingressats el 2009, els pendents de l'any passat.

Hem establert el procediment físic dels documents audiovisuals i l'hem començat a aplicar, però no els hem catalogat perquè ens falta adquirir la formació necessària.

6. ARXIU

Col·lecció Local (Ciutadella)

Hem dissenyat el quadre de classificació per als documents de la Col·lecció Local i de l'Arxiu fotogràfic. També hem creat una base de dades en Access i hi hem introduït 279 documents (registres), que han quedat indexats i signaturitzats. Tots els documents es troben degudament arxivats en carpetes d'anelles.

Arxiu fotogràfic (Ciutadella)

Sense entrar en detalls, la intervenció ha consistit a:

- Fer un inventari de tota la documentació, establint-ne la tipologia, l'estat de conservació i l'organització. S'han comptat uns 9.000 elements.
- Dissenyar el quadre de classificació
- Separar els documents més deteriorats i identificar els danys i les possibles causes.

- Preparar un model de fitxa de restauració/prevenició
- Fotografiar els documents que es troben en situació de risc, així com també els continents i d'altres elements complementaris.
- Condicionar les peces més fràgils per aturar-ne el deteriorament.

Conserven l'informe sobre la intervenció que ha elaborat la Yahui Liu, l'especialista en restauració que ha treballat en la col·lecció amb un contracte de Barcelona Activa.

Arxiu Històric (Institut Botànic)

L'Arxiu de l'Institut Botànic inclou també els documents fotogràfics històrics.

A grans trets, la intervenció realitzada ha consistit a:

- Establir la metodologia de treball
- Analitzar els tipus de fons i fer una diagnosi de l'estat de conservació
- Estudiar i comparar els elements de descripció dels programes de gestió d'arxius Aleph (CSIC) i Albalà (Ajuntament de Barcelona). Interrelacionar les dades
- Dissenyar el quadre de classificació
- Classificar la documentació en sèries i agrupacions
- Començar la catalogació en el programa Aleph
- Ordenar i senyalitzar la documentació

Volem deixar constància, i alhora agrair, l'estreta col·laboració de la Unitat de Coordinació de les Biblioteques del CSIC a Catalunya en la fase de catalogació dels documents. La tutela i dedicació que ha esmerçat en el projecte han estat essencials.

Tenim la Memòria detallada de l'actuació efectuada elaborada per la Trini Prunera, l'arxivera contractada per aquesta tasca, a disposició de qui la vulgui consultar.

Montserrat Navarro
Cap de la Biblioteca

Barcelona, 27 de febrer de 2010